

Słowo Boże w życiu Kościoła w Polsce

Od dwudziestu lat Kościół w Polsce cieszy się pełną wolnością. Bibliści na różne sposoby służą duszpasterzom, aby słowo Boże było źródłem życia ludu Bożego oraz w istotny sposób kształtowało jego posłannictwo w świecie współczesnym. Wielki wpływ na ich zaangażowanie duszpasterskie ma bez wątpienia konstytucja soborowa *Dei Verbum* oraz przykład nowej ewangelizacji świata, jaki zostawił papież Jan Paweł II¹. Można mówić o czterech nurtach życia Kościoła, w których współpraca biblistów i duszpasterzy ma zasadnicze znaczenie: głoszenie słowa Bożego, katecheza, życie duchowe i apostołat biblijny².

1. Głoszenie słowa Bożego

Po Soborze Watykańskim II głoszenie Ewangelii ludowi Bożemu dokouje się w różnych formach i okolicznościach: w formie homilii wygłaszanej w czasie Eucharystii niedzielnej lub codziennej, w formie konferencji wygłaszanych podczas rekolekcji parafialnych czy dla różnych grup chrześcijan (w Adwencie; w Wielkim Poście; w czasie ferii lub wakacji w ośrodkach specjalistycznych), podczas pielgrzymek, podczas nabożeństwa różańcowego, majowego lub czerwcowego. Bibliście polscy proponują prezbiterom podejmującym trud głoszenia słowa Bożego wiele różnorodnych materiałów o charakterze egzegetycznym, teologiczno-pastoralnym i homiletycznym:

- seria wydawnicza *Lectio divina* na każdą niedzielę i każdy dzień roku; wszystkie perykopy liturgiczne są objaśniane z punktu widzenia egzegetycznego i teologicznego. Zwieńczeniem tych objaśnień są teksty inspirujące do osobistej kontemplacji oraz bogaty wybór tekstów z zakresu duchowości chrześcijańskiej, które pomagają medytowane słowo Boże aktualizować w najnowszej historii Kościoła. Teksty te pochodzą z pism Ojców Kościoła, z dzieł świętych i błogosławionych (dawnych i współczesnych), współczesnych także z najnowszego nauczania papieskiego³;

---

¹ Nowy, inspirowany przez Sobór Watykański II, ale wprowadzany w życie przez papieża Jana Pawła II sposób wyjaśniania tekstów Pisma świętego oraz głoszenia Ewangelii jako żywego Słowa, które zmartwychwstały Pan i Duch Święty kieruje do Kościoła dzisiaj analizowałem na seminarium naukowym w maju 2004 roku na Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, a najważniejsze wyniki tych badań zamieściłem w artykule „Giovanni Paolo II all’ascolto della Parola glorificata”, w: *In cammino verso la sorgente*, red. S. Grygiel – P. Terenzi, Edizione Cantagalli 2007, s. 73-96; szeroką analizę papieskiego nauczania pod tym kątem przeprowadzili bibliści polscy na sympozjum w Łowiczu w roku 2005, a pokłosiem tego sympozjum jest praca zbiorowa pod red. W. Chrostowskiego, *Ioannes Paulus II – In Memoriam*, Warszawa 2006.

² Soborowe inspiracje oraz inicjatywy podejmowane w ramach tej wielorakiej aktywności biblistów we współpracy z duszpasterzami od czasów Soboru Watykańskiego II do dzisiaj przedstawiam w artykule *The Word of God in the Life of the Church in Europe with Particular Attention to Poland*, ED 61 (2008) fasc. 3, 129-149.

³ G. Zevini – P. G. Cabra, *Lectio divina*, Wydawnictwo Sióstr Loretanek, Warszawa 2006-2010 (w zaznaczonych latach ukazało się już 14 tomów; kolejne tomy są w przygotowaniu)

- czasopismo *Krąg Biblijny* jako swego rodzaju vademecum dla duszpasterza, który wraz z grupą wiernych świeckich (kręgiem biblijnym) chciałby już w piątek wieczorem analizować i zgłębiać ewangelię na najbliższą niedzielę. Teksty biblijny jest w nim analizowany znacznie bardziej szczegółowo, sugerowane są pytania, jakie prowadzący krąg biblijny winien postawić uczestnikom spotkania. Powinny one inspirować dyskusję wokół najważniejszych tematów, jakie wynikają z przeczytanej i skomentowanej wspólnie perykopy ewangelicznej. Rozmowa taka bez wątpienia odsłania przez uczestnikami kręgu biblijnego nowe wymiary sensu duchowego Pisma świętego, przygotowuje ich do kontemplacyjnego słuchania słowa Bożego w czasie niedzielnej Eucharystii, a zwłaszcza kształtuje w nich umiejętności potrzebne do dawania świadectwa o Ewangelii Jezusa Chrystusa wobec siostr i braci – w rodzinach, w środowiskach pracy, w życiu publicznym⁴;
- książka *Nowe Msze o Najświętszej Maryi Pannie. Komentarze i homilie* zawierająca komentarze egzegetyczno-teologiczne do 50 nowych formularzy mszy św. o Matce Bożej oraz do nowego lekcjonarza Maryjnego⁵;
- czasopismo *Słowo wśród nas* w której drukowane są czytania na każdy dzień roku liturgicznego, zaopatrzone krótkimi komentarzami natury historycznej, egzegetycznej i egzystencjalnej⁶;

2. Katecheza

Trzy ośrodki studiów biblijno-katechetycznych podejmują nowe inicjatywy badawcze, które w przyszłości mogą doprowadzić do zmiany modelu nauczania religii w szkołach. Główny cel tych badań to ukierunkowanie tego nauczania na jak najlepszy przekaz orędzia słowa Bożego w czasie katechezy szkolnej. Równie ważne jest wprowadzenie uczniów w samodzielną lekturę oraz interpretację natchnionych tekstów Pisma świętego. W istocie chodzi o wyrobienia w dzieciach i młodzieży niezwykle ważnej umiejętności prowadzenia osobistego i wspólnotowego zarazem dialogu ze słowem Bożym. Trudność polega na tym, że katecheza odwołuje się nie tylko do Biblii, ale także do Magisterium Kościoła oraz do Katechizmu Kościoła katolickiego. Umiejętne połączenie tych trzech płaszczyzn, na których prawda chrześcijańska winna docierać do umysłów i serc dzieci i młodzieży wydaje się aktualnie największym wyzwaniem dla biblistów i metodyków katechezy.

---

⁴ Kwartalnik ten został powołany do istnienia na zebraniu plenarnym moderatorów diecezjalnych Dzieła Biblijnego w listopadzie 2005 roku w Warszawie i jako tytuł jest własnością Dzieła Biblijnego. Jego wydawanie i drukowanie moderatorzy diecezjalni Dzieła Biblijnego powierzyli wydawnictwu „Biblos” w Tarnowie. Ukazuje się on pod patronatem Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II od roku 2006.

⁵ *Nowe Msze o Najświętszej Maryi Pannie. Komentarze i homilie*, red. A. Paciorek – H. Witczyk, wyd. Jedność, Kielce 2008.

⁶ Czasopismo „Słowo wśród nas” (polska wersja czasopisma amerykańskiego „The Word Among Us”) jest drukowane w Warszawie od roku 1990 (Wydawnictwo Księży Marianów).

Warto w tym punkcie przedstawić bliżej osiągnięcia wymienionych wyżej ośrodków badawczych, które próbują stawić czoła tym trudnym wyzwaniom biblijno-katechetycznym:

- W archidiecezji warszawskiej prowadzone są w szkołach konkursy biblijne, obejmujące znajomość wybranych ksiąg biblijnych. Są one organizowane na zakończenie roku szkolnego. Podczas całego roku natomiast dzieci i młodzież jest do takiego konkursu przygotowywana poprzez cotygodniowe spotkania biblijne organizowane przez katechetów w szkołach. Katolicki Ośrodek Apostolatu Biblijnego opublikował już siedem tomów „Zeszytów Biblijnych”, które zawierają materiały pomocnicze do studiowania wybranych do konkursu ksiąg Pisma świętego (Ewangelie synoptyczne; Ewangelia według św. Jana, Dzieje Apostolskie i inne)⁷;
- W Papieskim Uniwersytecie Jana Pawła II w Krakowie problemy katechezy biblijnej bada Instytut Katechetyczny; od roku 2002 organizuje on sympozja biblijno-katechetyczne. Przytoczona niżej lista tematów, które były dyskutowane w ramach tych sympozjów dobrze ilustruje rozmach tego przedsięwzięcia:
  - 2009 – Misja św. Pawła trwa;
  - 2008 – Usłyszeć Słowo Boże – żywe i ostrzejsze niż miecz;
  - 2007 – Odkrywanie Ducha Świętego w katechezie gimnazjalistów;
  - 2006 – Matka Pana w katechezie;
  - 2005 – Odkryć Eucharystię – żyć Eucharystią;
  - 2004 – Chrystus-Eucharystia źródłem nadziei;
  - 2003 – Prowadzić do kontemplacji Oblicza Chrystusa
 Rzecz jasna, materiały z każdego sympozjum ukazują się druku w serii pt. *Duc in altum*⁸. We wszystkich tych sesjach naukowych dominuje poszukiwanie jak najlepszej metody, przy pomocy której współczesnej młodzieży należałoby komunikować prawdę Pisma świętego.
- W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II prowadzone są badania nad modelem katechezy biblijnej. Chodzi o znalezienie odpowiedzi na kilka najbardziej podstawowych pytań. Na czym polega specyfika katechezy biblijnej? Jak uczyć dzieci i młodzież samodzielnego interpretowania tekstu natchnionego? Jakimi metodami interpretacji są w stanie i powinni się posługiwać? Jak uczyć katechizmu wychodząc od lektury i objaśnienia tekstu Biblijnego? Ksiądz Wojciech Pikor, biblista, który prowadzi te badania, opublikował kilka artykułów na ten temat⁹. Podejmuje w nich próbę wyjaśnienia katechetom i katechetykom w Polsce, że tradycyjny model katechezy (podczas której uczy się katechizmu) nie zdaje egzaminu w zetknięciu z wymogami

⁷ Szczegółowe informacje o konkursach i olimpiadach biblijnych w archidiecezji warszawskiej znaleźć można na stronie internetowej (www.archidiecezja.warszawa.pl/katecheza/konkursykatecheza), a o działalności KOAB pod adresem (www.koab.mkw.pl).

⁸ Jest ona prezentowana na stronie internetowej (www.mwik.diecezja.krakow.pl)

⁹ Na szczególną uwagę zasługują cztery artykuły W. Pikora publikowane pod głównym tytułem: „Hermeneutyka biblijna w katechezie”. Ukazały się one na łamach „Katechety” w roku 2007 w zeszytach nr 5, 6, 9 i 11.

współczesnej kultury i mentalności. Poza tym opublikował dwie książki, które zawierają w sumie prawie sto katechez biblijnych: na temat braterstwa¹⁰ i na temat zbawienia¹¹.

3. Życie duchowe

W ostatnich dziesięcioleciach zostały wypracowane nowe metody interpretacji oraz nowe podejścia badawcze do Biblii. Bez wątpienia ma to duży wpływ na życie duchowe chrześcijan, ponieważ uzyskane dzięki nim wyniki w ogromnej mierze odpowiadają na autentyczny głód słowa Bożego, jaki zapanował po dziesięcioleciach dominacji metody historyczno-krytycznej, stosowanej w większości przypadków w kluczu racjonalizmu wyłączającego *a priori* jakiejkolwiek uznanie dla teologii jako prawomocnej z naukowego punktu widzenia interpretacji wydarzeń historycznych, którym świadectwo dają teksty natchnione. Na życie duchowe chrześcijan mieszkających w Polsce w ostatnich latach mają wpływ następujące inicjatywy, które w istocie przybliżają współczesnemu człowiekowi orędzie słowa Bożego:

- publiczna lektura Biblii w wykonaniu artystów scen polskich; inicjatywa ta zrodziła się w archidiecezji poznańskiej, ale jest znana w całej Polsce pod nazwą Serba Sacra; jest ona praktykowana także w innych diecezjach. Po krótkim wprowadzeniu przez biblistę w problematykę czytanej księgi Pisma świętego następuje lektura wybranego fragmentu biblijnego. Zawsze jest ona pierwszą, podstawową formą interpretacji, wydobywającą z tekstu możliwie najwięcej na płaszczyźnie już samej lektury (warstwa sonoryczna tekstu oraz niektóre elementy pragmatyki tekstu). Następuje moment indywidualnej medytacji wyinterpretowanego artystycznie tekstu – najczęściej na tle dobrze dobranej muzyki. Całość kończy lektura dobrze dobranego fragmentu z literatury polskiej lub obcej, którego powstanie wynika z inspiracji pisarza czytany tekstem biblijnym. W ten sposób wykorzystuje się wyniki badań metodą *Wirkungsgeschichte*. Oprócz fragmentu tekstu literackiego bywają odczytywane świadectwa wiary różnych, powszechnie znanych osobistości. Opowiadają one o wydarzeniach lub doświadczeniach jednostek lub wspólnot, w których odczytane na początku słowo Boże się zaktualizowało. Na przestrzeni 15 lat zorganizowano ok. 50 tego typu spotkań ze słowem Bożym. Godnym podkreślenia jest fakt, że odbywają się one przede wszystkim w miejscach, w których na co dzień toczy się życie kulturalne lub naukowe naszych miast (teatry, sale widowiskowe, aule uniwersyteckie, katedry).
- W wielu parafiach z okazji niedzieli biblijnej miała miejsce twz. *Lectio continua* Pisma świętego. Inicjatywa ta spotkała się z dużym zainteresowaniem młodzieży licealnej i studentów. Zazwyczaj rozpoczyna się ona o godz. 19ej w sobotę, a kończy w niedzielę przed pierwszą Mszą świętą. Ten sposób kontaktu

¹⁰ W. Pikor, *Biblijne drogi ku braterstwu*, Kielce 2007.

¹¹ W. Pikor, *Bóg, woda i człowiek*. Biblijne scenariusze do katechezy młodzieży, dorosłych oraz formacji biblijnej w parafii, Poznań 2010.

ze słowem Bożym wzbudził w wielu młodych ludziach pytania dotyczące znaczenia trudnych stron Biblii. Jeszcze bardziej szukają oni odpowiedzi na pytania dotyczące oryginalności i wyjątkowości Objawienia, historyczności wydarzeń opowiadanych w Biblii (zwłaszcza śmierci i zmartwychwstania Jezusa), życia moralnego i postaw bohaterów historii zbawienia. Należy przyznać, że dobrze poprowadzona *lectio continua* to idealny punkt wyjścia do osobistej lektury Pisma świętego, w której zainteresowani nią bez wątpienia sięgną po komentarze, czasopisma biblijne czy inne opracowania przybliżające historię i kulturę starożytnego świata, o którym mówi Biblia.

- Spotkanie modlitewne inspirowane słowem Bożym; w sobotę poprzedzającą niedzielę biblijną w niektórych parafiach wielkomijskich zorganizowano całonocne czuwanie modlitewne, zwane Wieczór z Psalmami. Odpowiednio wybrane psalmy, wcześniej objaśnione, były recytowane bądź śpiewane. Po każdym z nich następowała medytacja proponowana wszystkim uczestnikom nabożeństwa przez przewodniczącego liturgii, a następnie każdy z uczestników samodzielnie mierzył się z tekstem tego psalmu, odkrywając jak aktualizuje się on w jego własnym życiu chrześcijańskim. Zwieńczeniem refleksji nad każdym z psalmów był śpiew odpowiedniej pieśni religijnej, nawiązującej do treści psalmu. Psalmi wybierane są według określonego porządku – bądź to ze względu na temat przewodni bądź dla wyrażenia odpowiednich uczuć i przeżyć religijnych właściwych dla danego okresu w życiu Kościoła i narodu;
- *Droga Światła* to celebracja znana w historii Kościoła, która została ponownie odkryta w Polsce w ostatnich latach. Pierwszy formularz tego nabożeństwa został opracowany moderatora Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II w diecezji opolskiej i gliwickiej z okazji roku św. Pawła¹². Obejmował on 14 stacji składających się na drogę powołania i misji Apostoła narodów. W każdej stacji prezentowane jest w wersji wizualno-słownej odpowiednie wydarzenie z życia św. Pawła, a następnie proponowana jest medytacja i modlitwa. Doświadczenie z roku 2009 zostało wykorzystane i uzupełnione o nowe elementy w celebracji liturgicznej drogi światła pod tytułem: Droga powołanych¹³.

4. Apostolat biblijny

We wrześniu 2005 r. został zapoczątkowany apostolat biblijny w Polsce. Po długiej debacie ze specjalistami w zakresie prawa kanonicznego mogłem przedstawić najpierw na zebraniu założycielskim w Łowiczu w dn. 23 września 2005 roku statut stowarzyszenia o nazwie Dzieło Biblijne im. Jana Pawła II, a po jego przyjęciu przesłać go do sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski. W dniu 25 września

¹² Zob. Jan Kochel, *Droga z Apostołem Narodów*, Przegląd Biblijny. Biuletyn Dzieła Biblijnego, 1 (2009), s. 16-25

¹³ Zob. Grzegorz Szamocki, „Droga powołanych”, Przegląd Biblijny. Biuletyn Dzieła Biblijnego, 2 (2010), s. 149-164.

podczas plenarnych obrad KEP statut ten został zatwierdzony, a stowarzyszenie otrzymało osobowość prawną ogólnopolskiej organizacji kościelnej¹⁴.

Mając przed oczami główny cel zapisany w statucie zatwierdzonym przez KEP – prowadzić do lepszego poznawania Biblii oraz kształtować duchowość biblijną w Polsce – zostały podjęte ważne decyzje organizacyjne:

- W każdej diecezji mianowany został przez biskupa moderator Dzieła Biblijnego; wewnątrz własnej diecezji jest on odpowiedzialny za realizację celów ujętych w statucie Dzieła. Biskupi mianowali dobrze przygotowanych do apostołatu i krzewienia kultury biblijnej kapłanów, w odpowiednim wykształceniu biblijnym zdobytym w Instytucie Nauk Biblijnych KUL, na Wydziale Teologii UKSW albo w rzymskim *Biblicum*;
- Moderatorzy w większości diecezji, wsparci przez innych biblistów, organizują kursy formacji biblijnej dla wiernych świeckich, którzy są zainteresowani pogłębianiem swej wiedzy na temat historii zbawienia i samej Biblii. Inicjatywa ta jest bardzo obiecująca, zwłaszcza w miastach będących siedzibą wydziałów teologii lub seminariów duchownych.
W Krakowie tego rodzaju kursy formacji biblijnej są prowadzone od kilkunastu lat przez zgromadzenie Salwatorianów. Uczestniczą w nim przede wszystkim osoby życia konsekrowanego, odpowiedzialne za formację duchową młodzieży rozpoznającej powołanie do życia zakonnego.
W Lublinie natomiast w pierwszym roku w kursie formacji biblijnej (2008/2009) uczestniczyło 60 osób; po zakończeniu pierwszego roku formacji wystąpiły one z prośbą o kontynuację studiów. Z kolei na pierwszy rok tego samego kursu w roku 2009/2010 zapisało się i regularnie uczestniczyło 110 osób różnych profesji i w różnym wieku. Po zakończeniu tego kursu niemal połowa jego uczestników wyraziła wolę wstąpienia do stowarzyszenia „Dzieło Biblijne”, otrzymując przewidzianą statutem książeczką członkostwa zwyczajnego. W książeczce tej mają podane dalsze kroki osobistej formacji biblijnej, formy kontaktu i współdziałania z moderatorem diecezjalnym;
- Niedziela Biblijna otwierająca Tydzień Biblijny to inicjatywa zaproponowana rok temu wszystkim diecezjom w Polsce przez zarząd i moderatorów diecezjalnych Dzieła Biblijnego. W dniu 8 marca 2010 Konferencja Episkopatu Polski przyjęła powyższą prośbę i zdecydowała, że w kalendarzu liturgicznym Kościoła w Polsce na stałe wpisana została Niedziela Biblijna. W ten sposób każda trzecia niedziela wielkanocna będzie przeżywana jako czas uwielbienia Boga za dar Objawienia, które jest poświadczane w Piśmie świętym starego i nowego Testamentu. Na Niedzielę Biblijną, która w roku 2010 wypadła w dniu 25 kwietnia, Biskupi Polscy ogłosili List pasterski, w której idąc za orędziem czytań mszalnych tej niedzieli wskazali na komunijny charakter czytania i

¹⁴ Ze statutem Dzieła Biblijnego, strukturą organizacyjną stowarzyszenia i głównymi formami działania można się zapoznać wchodząc na stronę internetową www.biblista.pl

śłuchania słowa Bożego. Chrześcijanin czytający i medytujący teksty Pisma świętego otrzymuje dar Ducha Świętego, który umacnia jego więź z Ojcem i z Synem Bożym;

- Moderatorzy Dzieła Biblijnego przygotowali różnorodne pomoce audiowizualne i drukowane dla duszpasterzy i katechetów, którzy w swoich parafiach lub grupach szkolnych chcieliby prowadzić spotkania edukacyjne dotyczące Biblii lub organizować celebracje słowa Bożego. W roku 2010 przygotowany został plakat z hasłem nawiązującym do roku kapłańskiego, czasopismo-biuletyn Dzieła Biblijnego „Przegląd Biblijny” zawierający całą gamę propozycji duszpasterskich¹⁵. Ważnym osiągnięciem w zakresie przybliżania Pisma świętego młodzieży i dzieciom uczestniczącym w lekcjach religii jest książka i film edukacyjny pt. „Jak powstało Pismo święte?”¹⁶. W roku 2009 wielkim osiągnięciem biblijno-kulturalnym była prezentacja multimedialna pt. „Święty Paweł w sztuce: od starożytności do czasów współczesnych”. Należy dodać, że dzięki zaangażowaniu moderatorów diecezjalnych oraz kurii diecezjalnych powyższe materiały były dystrybuowane na terenie całej Polski i znalazły się w każdej parafii.

5. Najważniejsze propozycje

Na bazie dotychczasowych doświadczeń w ramach współpracy biblistów z duszpasterzami można sformułować kilka propozycji dotyczących nowych inicjatyw bądź działań w analizowanych tutaj czterech nurtach życia i posłannictwa Kościoła.

1. W sferze głoszenia słowa Bożego coraz bardziej dostrzega się konieczność głębszej współpracy między biblistami (wykładowcami Pisma świętego) a młodymi duszpasterzami, między nauczycielami a ich studentami, którzy po kilku latach studiów podejmują dzieło samodzielnego głoszenia Ewangelii. Największą trudność tym ostatnim sprawia aktualizacja orędzia biblijnego. Nie zawsze potrafią oni dostrzec wspólny mianownik między historią zbawienia poświadczoną w Biblii a tą, która toczy się w Kościele i świecie współczesnym. Równie ważne jest ukierunkowanie głoszonego słowa Bożego na problematykę dominującą we współczesnej kulturze, nauce i życiu społeczno-politycznym.
2. Z każdym rokiem staje się bardziej oczywiste to, że studia biblijne na wydziałach teologii oraz w seminariach duchownych wymagają poważnej odnowy. Aktualnie absolwenci większości z nich nie potrafią samodzielnie interpretować tekstów Pisma świętego. Wynika to z prostego faktu

¹⁵ Rocznik o nazwie „Przegląd Biblijny. Biuletyn Dzieła Biblijnego” ukazuje się pod red. H. Witczyka, a pierwszy numer został opublikowany w wydawnictwie Jedność, Kielce 2009. W numerze 2 znalazły się następujące działy: Liturgia słowa Bożego na Tydzień Biblijny; Słowo Boże we wspólnocie Kościoła (celebracje, *lectio divina*, krąg biblijny); Katechezy; Tydzień Biblijny w Seminarium Duchownym.

¹⁶ W. Pikor, *Jak powstało Pismo święte?* Historia tekstu Biblii (książka i film DVD), Wydawnictwo Jedność, Kielce 2010.

nieznajomości metod interpretacji; w ramach studiów dominuje metoda wykładu, brak ćwiczeń z zakresu samodzielnej, osobistej i egzystencjalnej interpretacji. Poza dwoma wyjątkami w większości seminariów duchownych w Polsce nie uczy się alumnów najnowszych form celebracji słowa Bożego, prowadzenia kręgu biblijnego, *lectio divina* czy drogi światła. Najbardziej jednak palącą potrzebą jest przemyślenie modelu katechezy: na ile ma ona być lekcją religii (w sensie: lekcją o religii chrześcijańskiej), a w jakim stopniu miejscem i czasem otwierania młodego człowieka na kierowane do niego słowo Boga, aby mógł z Nim prowadzić dialog wiary i posłuszeństwa. Nie bez znaczenia dla przyszłości wiary w Polsce będzie też to, czy nowe pokolenia duszpasterzy będą umiały w dziele głoszenia Ewangelii twórczo i owocnie wykorzystywać najnowsze środki komunikacji (programy radiowo-telewizyjne prowadzone na żywo, w dialogu ze słuchaczami bądź widzami; internet oraz dostępne w nim programy interaktywne typu fora dyskusyjne, nagrania audio czy video-konferencje transmitowane na żywo w sieci bądź zamieszczone w niej do odtwarzania w dowolnym czasie).

3. W obszarze katechezy – należy robić wszystko, aby dzieci i młodzież, zwłaszcza ta przygotowująca się do bierzmowania była wprowadzona w osobistą lekturę Pisma świętego oraz w modlitwę inspirowaną taką lekturą.
4. Pragnąc pogłębienia życia duchowego chrześcijan świeckich należałoby w większym stopniu współdziałać z nowoczesnymi mediami komunikacji społecznej – zwłaszcza z gazetami codziennymi, z tygodnikami, a nade wszystko z redakcjami programów radiowo-telewizyjnych. W znacznie większym stopniu należy wykorzystać internet oraz strony internetowe, które mają już dosyć dużą oglądalność. Można na nich zamieszczać najciekawsze artykuły popularno-naukowe, a zwłaszcza podejmować polemikę z fałszywymi interpretacjami Pisma świętego. Niemal w każdym semestrze media laiczne wywołują jakiś problem z zakresu biblistyki, z historii biblijnego Izraela lub dziejów Kościoła apostołskiego.
5. Apostolat biblijny – w niektórych diecezjach obserwować można narodziny ruchu biblijnego, wyrastającego z miłości do słowa Bożego. Biskupi i prezbiterzy podejmują nowe inicjatywy, które mają na celu przybliżenie wiernych świeckich do Ewangelii jako formy żywej obecności uwielbionego Pana. Najważniejszą z nich jest inicjatywa tworzenia w diecezjach i parafiach dekanalnych szkół słowa Bożego. Rozumieją oni bowiem, że owocne uczestnictwo w Eucharystii musi być poprzedzone osobistym, pogłębionym spotkaniem z Ewangelią. Bibliści służą swoją wiedzą organizując tego rodzaju szkoły bądź regularne spotkania ze słowem Bożym.

Podsumowując, należy stwierdzić, że Kościół katolicki w Polsce dosyć dobrze wykorzystał pierwsze dwadzieścia lat autentycznej wolności. Powstały w tym okresie interesujące i bardzo obiecujące inicjatywy we wszystkich analizowanych tu

wymiarach jego życia i posłannictwa. Rzecz jasna, przedstawione wyżej działania i fakty współpracy biblistów z duszpasterzami i wiernymi świeckimi to zaledwie pierwsze kroki we właściwym, wyznaczonym przez *Dei Verbum* i papieża Jana Pawła II, a potwierdzonym z całą mocą przez papieża Benedykta XVI i synod biskupów kierunku. Tylko rozwijając rysujące się możliwości działania możemy mieć większą nadzieję, że słowo Boże będzie źródłem i duszą naszej wiary, naszego życia duchowego i moralnego oraz naszego posłannictwa w świecie współczesnym.

Ks. prof. dr hab. Henryk WITCZYK